

Lokalhistorisk skrift for Enebakk
Nr. 1 • 2004 • Utgitt av Enebakk Historielag

Ign

Interiør fra hovedbygningen på Bygdetunet.

Utvandringen fra Enebakk til Amerika

**Tone Eli Moseid presenterer historien
om "onkel Jens", som utvandret fra
Enebakk i 1910**

Klipp fra Øvre Smaalenes Avis

Enebakk Historielag på nett

Nytt år, ny utgave av IGN – og *Enebakk Historielag er på nett!*

Du finner nettstedet på

<http://home.online.no/~toneem/enebakkhistorielag/>

Det er Tone Eli Moseid som har laget sidene, og det er hun som kommer til å stå for det praktiske arbeidet med ajourføring og vedlikehold. Men flere av historielagets medlemmer må være med å foreslå og skaffe stoff til nettstedet. På startsiden, som er gjengitt – dessverre ikke i farger – på motstående side, ser dere at så langt ligger det inne stoff om Bygdetunet, stoff om IGN (Publikasjoner), du finner noen gamle Enebakk-bilder, og lenker til andre aktuelle nettstedet (for eksempel Enebakk kommune og Romerike Historielag) og annet aktuelt stoff.

Også vårens aktiviteter ligger på sidene - de får du også med dette bladet.

Som en prøveordning ligger sidene på Tones egne hjemmesider. Etter hvert får vi vurdere om sidene skal flyttes til en annen server; både Landslaget for lokalhistorie og Romerike Historielag tilbyr lokale historielag nettplass.

Utvandringen fra Enebakk

Det er også Tone som står for mesteparten av stoffet i dette bladet. Hun har skrevet historien om sin onkel Jens Rustad som dro fra Ytre Enebakk til Amerika i 1910. Vi gjengir også seks brev fra Jens' onkel, Henry Jensen, som hadde utvandret noen år tidligere. Artikkelen er illustrert med bilder av Jens og familien hans i Dakota, der Jens oppholdt seg de årene han var i Amerika.

I tillegg tar vi med noen gamle presseklipp fra Øvre Smaalenes Avis, også de fra begynnelsen av 1900-tallet.

Håkon Tysdal
Redaktør

FORTELLINGEN OM ONKEL JENS

Utvandringen fra Enebakk til Amerika

• Tone Eli Moseid

I 1910 reiste en ung mann på 18 år fra Enebakk til Amerika for å søke lykken. Etter seks år kom han hjem igjen til Norge, giftet seg og stiftet familie. Her kan du lese om noe av det han opplevde i Amerika, og om andre fra Enebakk som emigrerte. Dette er fortellinger som sier mye om hvordan utvandringen til Amerika fortonte seg under den siste store utvandringsbølgen mellom 1900 og 1916.

Ideen til å skrive fortellingen om min fars onkel Jens fikk jeg da fetteren min, John Sikkerbøl, fant noen gamle brev gjemt under golvplankene på et rom i 2. etasje på Rustad, gården Jens en gang reiste fra. De seks brevene var i dårlig stand men likevel leselige, og var sendt til Jens fra hans onkel Henry i Nord Dakota 1907-1910, før Jens dro. Disse brevene, sammen med det Jens' sønn Arne Rustad har fortalt, danner mye av grunnlaget for fortellingen om onkel Jens.

En eventyrlysten unggutt fra Enebakk

Jens var eldste sønn av mine oldeforeldre Karen og Kristian Rustad, og vokste opp på gården Rustad ved Langen i Ytre Enebakk. Karen og Kristian kom begge fra Enebakk, og flyttet som ungt ektepar til Rustad som de først forpaktet før de kjøpte gården i 1895. Vi vet at Kristian hogg ut en del av skogen da han overtok, han satte opp ny låve, og det var han som utbedret våningshuset, blant annet med det karakteristiske valmete taket. Det kan derfor ikke ha vært direkte nød og armod på gården. Men barneflokken ble etter hvert stor – de var syv søsken, seks av dem levde opp. Gården krevde nok ikke så mye arbeidskraft på den tiden Kristian og Karen kjøpte den – jordveien var ikke stor. I tiden rundt 1900 var landbruket i ferd med å bli automatisert også i Enebakk, og det var nok medvirkende årsak til at det var mindre behov for arbeidskraft på gården enn før. Ved folketellinga 1900 bodde det foruten familien selv bare 1 dreng på gården. Å vokse opp som sønn på Rustad på denne tiden innebar kanskje å

måtte jobbe på gården som gårdsgutt uten egen inntekt, men det kan også ha betydd et liv med rikelig med fritid. Penger å tjene på arbeid på hjemgården må det ha vært heller dårlig med for en bondesønn som Jens. Lite muligheter for å få seg jobb på hjemplassen var det også, og nettopp i tiden mellom 1900 og 1910 var det høy arbeidsledighet også i Kristiania. Hvilke drømmer Jens enn må ha hatt om egen inntekt og kanskje skolegang, var det nok ikke store muligheter for å få realisert disse drømmene.

Jens sine onkler i Amerika

Det som nok lokket Jens til å dra til Amerika må ha vært hans onkel Henry, som hadde emigrert i 1904. Da Henry var hjemme på besøk en gang mellom 1904 og 1906, må dette ha vært en spennende opplevelse for Jens, som da bare var et sted mellom 12 og 16 år. Som vi kan lese av brevene fra Henry, var det de to onklene til Jens, Henry og Julius, som betalte billetten hans over til Amerika. Av brevene ser det ut til at dette har det vært snakket om alt før Henry dro tilbake til Amerika, og både Henry og Julius har lovet Jens billett og arbeid på gården. Riktignok dukker det opp noen skjær i sjøen:

"Ja nu skulde du [-] havdt biletten i stedet for dette brev, Jens.

Men det er noget af aftalen som Julius og jeg ikke kan holde. Vi lovede dig nemlig at du skulde faa arbeide lidt hos oss hver, men Julius er gaaet tilbage paa alt det der han skal bruge di to største barna sine, han har ikke noget raad til at have nogen hyrekarl siger han. Og jeg har nok mindre raad en Julius ogsaa saa jeg ikke kan hyre dig for hele sommeren Jens, lidt vondt for arbeide rundt her ennu, man maatte helst ræjse langt herifra, skulle man faa nogen god Job. Men om et Aars tid kan det hænde det vil blive bedre her.

Men og være med paa og sende bilet har vist Julius ikke noget imod, saa naa har jeg forklaret for dig Jens hvorledes vi ikke kunde holde hvad vi havde lovet, saa det er kanske ikke sikkert du vil have nogen bilet nu enten du vil vente et Aars tid eller æj, vil jeg ikke blande mig noget ind i." (Brev fra Henry 23. januar 1909)

I 1909 bodde både Henry og Julius i Nord Dakota. Julius og Augusta Ness hadde bosatt seg i Bowman county, Henry Jensen i Adams county rett i nærheten.

Henrys historie

Henrik Jensen Slette var Kristian Rustads bror. Henrik ble født på Slette i Enebakk i 1870. Han reiste første gang til Amerika i 1904, og kom så hjem igjen og var en tid i Norge, før han reiste over på nytt i 1907. Det er mulig han bodde en tid hos broren på Rustad, i hvert fall brukte han både Slette og Rustad som familienavn da han reiste til Amerika første gang i 1904. I Amerika kalte Henrik seg for Henry Jensen, det ser vi av brevene han sendte hjem til Norge. På emigrant-listene for 3. mars 1904 er Henry oppført med bestemmelsessted Minnesota. Hvorfor han kom hjem igjen på besøk vet vi ikke, men i 1906 er reisemålet nok en gang Minnesota, og yrket hans er nå farmarbeider. Begge gangene reiser han alene – ikke sammen med andre fra Enebakk. Mest sannsynlig har Henry ikke reist til Amerika på må få, men i kjølvannet av andre slektninger og venner.

Etterhvert har han flyttet videre til Nord Dakota, hvor han fikk "fatt på litt land for seg selv" som han skriver i brevet til nevøen Jens i 1907, men det ser ikke ut til at han har fått betalt noen oppmåling for dette landet før han blir syk og dør i 1910. Det gikk nesten troll i ord i det han selv skrev til sin bror i et av brevene til Jens: *"Det kan jo være lidt godt at have slæktninger her, om han skulle blive syg eller andet uhel skulle tilstøde ham, men vi faar haabe at ikke saa bliver tilfælde."* (brev av 30.des.1908)

Bortsett fra at Henry ønsket nevøen sin over til Nord Dakota og gledet seg til å selskap på farmen, vet vi lite om ham. Han var ikke gift. Rik var han ikke - han må låne penger for å betale Amerikabilletten til Jens. Han var kanskje en bokglad mann - i hvert fall ber han i to av brevene til Jens om at han må ta med seg de bøkene Henry har lagt igjen på Rustad. Derimot var han ikke noen stor brevskriver - selv om noen av brevene ble lange, bærer de preg av å være skrevet av en som er mer vant til å snakke enn å skrive. Likevel kan vi takke denne praktisk anlagte bondesønnen fra Enebakk for å ha gitt oss et innblikk i hvordan han selv opplevde reisen til Amerika, og litt om hvordan livet på prærien i Nord Dakota må ha fortont seg i tiden etter 1900. Henry ble 40 år.

Julius og Augusta Ness

Juni 1903 drar Julius Johansen Næss og Augusta Næss med tre barn over til Minnesota. De er da 38 og 30 år gamle, og barna mellom 8 og 1 år. Julius er bror til Karen Nes Rustad, og dermed Jens onkel på morssiden. Augusta er fra gården Melnes på Enebakkneset. I Amerika kaller de seg Ness. Etter en tid må de ha reist videre til Nord Dakota, hvor de bosatte seg i Bowman county. Der skaffet familien seg jord de dyrket opp, og satt opp hus på eiendommen.

Hvordan gikk det med Julius? Augusta og Julius' barnebarn, Carol Howe, forteller at Julius døde 4. desember 1940 hjemme på gården, som lå rett sør for Gascoyne. Kona Augusta "Jo-Ann" døde 15. april 1937, også hjemme på gården. De fikk flere barn i USA, men begge sønnene døde ugift og barnløs i Nord Dakota. I følge Carol Howe var livet på farmen tøft i mellomkrigsårene.

Fra Dakota: Her er Jens sammen med siden to onkler, Julius Ness (i midten) og "brevskriveren" Henry Jensen.

Reisen

Vi vet lite om Jens' overfart til Amerika, men Henrys brev gir oss et levende bilde av hvordan en reise fra Kristiania til Nord Dakota kunne oppleves for en enebakking rett etter århundreskiftet. Henry hadde gjort denne reisen selv to ganger. I brevet har han nok lagt vekt på det praktiske – nistemat, sikkerhet, språkproblemer og møtet med immigrasjonsmyndighetene.

Han forteller ikke noe om han ble imponert over Frihetsstatuen, om New Yorks smeltesidig virket forvirrende og kaotisk, eller om Nord Dakotas prærielandskap virket svært annerledes enn Enebakks leirrike ravinelandskap. Gjennom den praktiske reisebeskrivelsen får vi likevel noen glimt av hvordan Henry opplevde møtet med Amerika: *"Men før di kan faa ræjst fra Nev Jork maa di til en vældig bygning paa en øy ute i fjorden. Bygningen heter Kastelegarden her er noget af det værste man har paa hele ræjsen for igjennem der maa hver eneste emmigrandt som kommer ind til Nev Jork, for det er sommetider det kommer ind flere emmigrandtbaade om dagen saa der er en trængsel og trafik uden lige."* (Desember 1908)

Det er mulig Henry tar litt feil her - den gamle emigrantstasjonen i New York, Castle Garden ble tatt i bruk i 1847, men ble i 1891 erstattet av en ny emigrantstasjon på Ellis Island. Vi vet at i hvert fall Julius og familien gikk i land på Ellis Island. Sannsynligvis har både Henry og Jens også kommet i land der.

Det vi vet om Jens, er at han dro med skipet Aaro fra Kristiania - dette var et av tilbringerskipene som White Star Line benyttet. I et av brevene fra Henry ser vi at det er dette dampskipsselskapet han har bestilt billett hos: "Ja nu har jeg sendt biletten for nogle dage siden men det blev nok en fjorten dages tid efter at jeg havde mottaget dit brev den er kjøbt saa du maa ræjse med en af hvide stjerne linjens baade..." (29.nov. 1909)

Henry råder Jens til å lære seg litt språk før han reiser: *"Og ialfald hvis du lærer lidt Engelsk før du ræjser, saa er det bare aa spørge sig fore..."* (Desember 1908) Det ser ut til at Jens tok dette rådet alvorlig. Mellom de bortgjemte brevene lå det også små lapper med engelske ord, skrevet med blyant av Jens selv – i hvert fall står signaturen hans på noen av disse små lappene, sammen med lydmalende ord og

setninger: "Flaavers - tuenti - tri forh feiv siks seven eihnt nein ten ilevn - ai hæv tuu trønkh"

Hvordan gikk det med Jens i Amerika?

Han må ha kommet helskinnet fram til Reeder i Nord-Dakota. Kanskje opplevde han jernbanereisen fra New York over Chicago slik Henry hadde beskrevet den i brevene sine? I Amerika kjøpte Jens seg et fotoapparat, og med det tok han bilder av seg selv, Henry, Julius og familien i Nord Dakota. Vi vet derfor at han må ha bodd på gården til en eller begge onklene en tid. Sønnen Arne forteller: *"Da far kom til denne onkelen han skulle bo hos i Nord Dakota, la denne seg ned og døde rett etter. Ikke lenge etter ble hele avlinga ødelagt, for da kornet såvidt hadde begynt å spire, kom det en fæl haglskur med hagl så store som hønseegg og ødela alt. Da tok far og satte lås og slå på uthus og dro fra alt sammen."*

Vi vet ikke hva slags ønsker Jens hadde – om han ville ha overtatt onkelens land men ikke kunne eller orket, eller om han var glad til over å slippe unna blodslitet på prærien. Sønnen Arne forteller: "Han far var en urolig sjel - han bodde ikke bare på ett sted mens han var i Amerika, og hadde ikke noe ønske om å være farmer der borte". I de nærmeste årene vet vi at han streifet rundt i Amerika, og livnærte seg blant annet som pelsjeger. Han fikk bruk for jaktkunnskapene sine igjen, og holdt mye sammen med en skotte. De var gode venner og dro prærien rundt sammen og levde mye sammen med indianerne. Gjennom sønnen Arne forteller Jens selv: *"Du kan tro vi luktet vondt vi to, men du kan tro indianerne luktet verre! En gang kameraten min og jeg overnattet i ei løe, så vi en kølsvart neger komme gående. Kameraten min tok fatt i rifla og ville skyte negeren, men jeg stoppet han. Vi kan da ikke skyte'n bare fordi han er kølsvart, sa jeg. Negeren fikk komme inn i løa og overnatte sammen med oss. Dagen etter var han borte, sammen med verdisakene våre, som han hadde stjælt. Vi skulle visst ha skutt'n da vi så'n likevel!"*

Så mye mer vet vi ikke om disse årene av Jens' liv. I 1916 reiser Jens hjem til Norge. Sønnen Arne forteller: "Men så startet første verdenskrig, og etterhvert ble mor hans så forstyrra. Hun skrev tre brev til ham hver dag og tagg ham *"Kom hjem, kom hjem"*, så i 1916 reiste

han hjem igjen til Norge. De var et reisefølge på 40 hjemskremte amerikanere som dro sammen - da de kom til England, ble de kryssforhørt alle sammen. "Er du norsk? Snakk dialekten din så vi får høre!" Dette var mens det var krig enda, og de skulle finne ut om de var spioner før de kunne få båtskyss videre til Norge."

I 1916 blir det tatt bilde av Jens og de andre "hjemskremte" nordmennene i Washington. Midt på bildet ser vi Jens med en stor ulveskinnpels. Den hadde han med seg hjem til Norge, sammen med fotoapparatet han hadde kjøpt - hva han ellers hadde med seg av gods og gull, vet vi ikke så mye om. Uansett må han ha gjort inntrykk på familie og venner, med ulveskinnpels og fortellingene om det han hadde opplevd. Hjemme i Norge møtte Jens Hanna Kjellgård fra Enebakk, som han giftet seg med i 1918. De bosatte seg etterhvert på Abildsø og fikk tre sønner. Jens ble arbeidskar og familieforsørger. Hvor ble det av utferdstrangen til Jens? Savnet han noen gang livet som pelsjeger og landstryker? Sønnen Arne forteller: "Mor og far bosatte seg på Abildsø og bygget hus der. Da vi ungene var små, var det trange tider og høy arbeidsledighet. Far ville emigrere til Galapagos med hele familien, for der var det arbeid å få. Men da slo mor i bordet og sa nei. Vi ble på Abildsø».

Utenfor hovedhuset på farmen til Julius og Augusta Ness. Her sitter Jens på trammen sammen med Augusta

Familiebilde: Fra venstre Henri Jensen, Augusta og Julius Ness, med datteren Inga (?) Ness

Ungdommen som forsvant fra Enebakk

Det var mange ungdommer som dro over til Amerika for "bedre for-tjeneste" i tiden 1900 – 1916. Ser vi på statistikken var det flere fra Enebakk enn fra nabokommunene som emigrerte. Hva kunne årsake-ne være til at så mange ungdommer dro?

Et kjapt søk i Emigrantlistene i Digitalarkivet viser at 400 av de som reiste over Kristiania havn i tiden 1869-1930 oppga Enebakk som bopæl. Dette var et høyt tall for en liten kommune, som i 1900 hadde 3118 innbyggere. Bortsett fra et rekordår i 1869, skjedde den tyngste delen av utvandringen fra Enebakk i tiden 1900-1910. Av de 400 var bare 8 stykker over 50 år, og teller vi alle over 40 år, dreier det seg kun om 32 personer. Hele 220, det vil si mer enn halvparten av emigrantene fra Enebakk mellom 1869 og 1930 var mellom 20 og 34 år.

Antall emigranter fra Enebakk er ikke oppsiktsvekkende høyt i for-hold til en god del andre kommuner i Norge, som opplevde utvan-

dringen som en ren årelating av arbeidskraft. Noe av det som nødvendigvis må skille Enebakk fra de kommunene og områdene som opplevde stor utvandring andre steder i Norge, er nærheten til Kristiania. Et annet trekk ved utvandringen fra Enebakk er at den har sitt tyngdepunkt i tiden etter 1900 - i motsetning til utvandringen fra f.eks. Hedmark, Oppland og Sogn & Fjordane, som sto for høye utvandringstall før 1890.

Enebakk mellom to stoler - Industri og næring

Enebakk er en utpreget jordbruks- og skogbruksbygd. Helt fra 1600-tallet og opp til 1800-tallet har sagbruk og plankekjøring vært en viktig næringsvei for Enebakkingene. Det er store skogstrekninger innenfor bygdas grenser, og en tid var det opp til 27 privilegerte sager i drift. Bøndene hadde gode inntekter av sagbrukstrafikken og trelastkjøring inn til Kristiania. Etter flere gullalderperioder sank likevel omsetningen av sagskurd etter 1875-1900, og et viktig næringsgrunnlag for Enebakkingene ble sterkt redusert.

I perioden 1855-75 ble det anlagt en treoljefabrikk i Ekebergdalen. Av annen industri kjenner vi til flere teglverk som var i drift mellom 1800 og opp mot 1900. Den mest kjente industrietableringen i Enebakk var Holm Jølsens fyrstikkfabrikk i Ekebergdalen. Den ble etablert i 1866, brant i 1870, ble gjenoppbygd for så å brenne igjen i 1875. Enda en gang ble fabrikkjen reist - den sto da som nr. 2 i sitt slag i Norge, med egen landhandel, fabrikksskole, fast lege, og ca. 300 arbeidere. I 1886 ble fabrikkjen nedlagt, og Enebakks store industriepoke tok slutt.

Enebakk mellom to stoler - Ferdelsveier gjennom Enebakk

Inneklemte mellom Øyeren og store skogstrekninger, og med et dårlig utviklet veinett, kom Enebakk seint med i utbyggingen av det moderne veinettet i regionen. Allerede på 1700-tallet ble viktige nasjonale ferdelsårer, som Den Fredrikshaldske kongevei lagt over Ski, Ås og Kråkstad, men forbindelsen Rælingen - Enebakk - Østfold hadde også status som kongevei. I tidligere tider var det vinterveiene og vannveiene som utgjorde de viktigste ferdelsårene i Enebakk. "Vinterveien til Smaalenene" ble den kalt, veien fra Kristiania over

Enebakk ned mot Østfold. Enebakkveien heter den i dag også, veien fra Oslo og opp over Ryen. Mange lass med bondevarer og plank har gått langs denne veien over Bru og Klemma til Enebakk og videre til Smålenene - om vinteren gikk den over isen på Langen. Rett nedenfor gården Jens vokste opp på, gikk altså en av de viktige ferdselsårene mellom hovedstaden og Østfold.

Enebakk har også hatt et annen viktig kommunikasjonsmiddel: dampskipsfart på Øyeren, som kom igang rundt 1860. Norsk Hovedjernbane startet 1865 regelmessig dampskipstrafikk for å befordre reisende, gods og melk i forbindelse med togene mellom Lillestrøm og Oslo. Jernbanen sluttet med sin dampskipstrafikk ca 1890, *"fordi trafikken var sterkt avtatt, antagelig for en del forårsaket ved at distriktene omkring den sydlige del av Øieren gjennom åpningen av østre Smålenelinje var gått over til denne lettvintere befordring pr. jernbane."*

Enebakk mellom to stoler - Østfoldbanen gjennom Follo

1874 vedtar Stortinget at den nye jernbanetraseen fra Christiania gjennom Østfold til Sverige skal gå over Ski og Tomter. *"For Folloes vedkommende fikk banens endelige lokalisering fra Christiania over Bekkelaget, Ljan og Kolbotn til Ski, den såkalte Skilinjens, stor betydning for samferdsel, bosetning og bebyggelse i hele dette distrikt."*

I forkant av dette vedtaket foregikk det en heftig strid om valg av trase. Flere av de forslagene som ble forkastet innebar å legge Smålenesbanen tvers gjennom Enebakk. Enebakk herredsstyre deltok i debatten, og lanserte et forslag om å legge traseen gjennom Rausjømarka og ned mot Enebakk kirke. Dette slo ikke gjennom. Et ønske om å få etablert en sidelinje fra Ski over Enebakk og Tømmerbråten ble heller ikke hørt. Under stortingets behandling av trasevalg fremmet stortingsrepresentant Wiig forslag om en nøyere undersøkelse av linjene om Enebakk. "Vi vil ha en jernbane istedenfor de bakkete veier", fremholdt han - men forslaget hans falt mot 4 stemmer.

Hva betydde dette for Enebakk? Fra å være gjennomfartssted for en av de viktigste veiforbindelsene mellom Kristiania og Smålenene, falt Enebakk mellom to stoler: etableringen av hovedjernbanen

mellom Kristiania og Eidsvoll med Lillestrøm som nærmeste knutepunkt på øversiden av Enebakk - og etableringen av Østfoldbanen med Ski og Tomter stasjon som knutepunktene øst og syd for kommunen. Grunnlaget for industrietablering ble kraftig redusert, og selv utbedring av veinettet kom seint i gang.

Enebakk, Tomter og Kråkstad

Mange av de som emigrerte fra Enebakk var unge. Sammenlikner vi befolkningssammensetningen i Enebakk med Kråkstad og Tomter for årene 1865, 1900 og 1910 ser vi at til tross for at Enebakk hadde et jevnt høyt fødselsoverskudd i årene 1865 – 1910, sank folketallet:

% endring	ENEBAKK	HOBØL	KRÅKSTAD
1865 – 1900	- 21,3 %	- 5,9 %	- 5,5 %
1865 – 1910	- 19,4 %	- 6,5 %	14,3 %

Endringer i folketallet 1865 - 1910

Kråkstad, med sine 186 utvandrede, hadde en reell vekst i folketallet i hele perioden på hele 14,3 %, mens Hobøl hadde en noe mer beskjeden nedgang enn Enebakk.

Enebakk produserte med sine store barnekull arbeidskraft. Mangelen på arbeid førte til en høy grad av arbeidsemigrasjon fra en kommune som mistet et viktig inntektsgrunnlag da sagbruksvirksomhet og plankekjøring tok slutt, mistet "hjørnestensbedrifter" som fyrstikkfabrikken, ble liggende etter i arbeidet med å få utbedret veinettet, og ikke minst ble liggende for langt unna viktige knutepunkter for jernbane og veinett. De tilbakeslag Enebakk opplevde på slutten av 1800-tallet må ha stått i skarp kontrast til den oppblomstring av handel og næringsvirksomhet nabokommunene Hobøl og Kråkstad opplevde rundt etableringen av Smålsensbanen. Når arbeidsledigheten var stor, dro ungdommen til Amerika.

På mange måter er fortellingen om onkel Jens og onklene hans, Henry og Julius også fortellingen om hvordan Enebakk ble tappet for ung, frisk arbeidskraft i begynnelsen av 1900-tallet.

Kilder:

- Digitalarkivet. Immigranter fra Oslo 1867-1930:
www.digitalarkivet.no
- Gjørum, J. : Akershus fylkes veghistorie : en oversikt over vegvesenets utvikling i fylket fra begynnelsen av middelalderen fram til 1948. Oslo 1954. - 614 s.
- Henriksen, Lise: Østfoldbanen gjennom Follo : historien bak et omstridt linjevalg. - (I: Follominne. - nr.20 (1982). - s. 48-59)
- Aas, N.R. : Enebakk herred : bidrag til en bygde- og slektshistorie. - Oslo, Købelske bok- og kunsttrykkeri, 1927. - 361 s.

Utrykte kilder:

- Arne Rustad forteller om faren Jens. Gjenfortalt av Tone Moseid basert på samtaler med Arne Rustad i tiden mars - mai 2001.
(Publisert på home.online.no/~toneem/jens/)
- Brev fra Henry Jensen til Jens Rustad, 11. juli 1907 – 20. januar 1910. *(Publisert på home.online.no/~toneem/jens/)*

På de neste sidene gjengir vi brevene fra onkel Henry.

BREVENE

Bowman County 11. Juli 1907

Kjære Jens Rustad!

Jeg for sende dig nogle faa linjer Jens. Jeg har moro af at høre hvorledes det staar til paa Rustad. Du begynder vel straks at faa Amerika feber nu Jens. Ja nu har jeg faaet fat paa lit land for mig selv saa nu kommer jeg til at have hus for mig selv paa en maade saa aa ner tid du tænker paa at komme hid saa kan du da faa være os mig det skal ikke koste noget for det er jo ikke sagt du vil gaa ud paa arbeide med det samme du kommer hid heller. Og saa for du hilse dine søstre fra mig og sige nu kan en af dem faa komme til mig og blive husholder, saa fordt som mulig. Jeg har glemt aa tid dem skulde gaa og læsse for presten ogsaa jeg kanske det er nu i sommer eller er det ikke for til en anden sommer ja jeg for høre naar du skriver og fortælle hvorledes det gaar med jagden og skytteri di er vel blevet gode begge to baade du og trøja [Frøja?] nu.

Om dette landet jeg har faaet er det vel ikke værd jeg skriver noget særdeles om for jeg har skrevet om det i brev til Slette og da haaber jeg din Fader har seet brevet der Jens. Dermed med får jeg slutte for denne gang hvis det var noget di vilde vide saa skal jeg skrive om det en anden gang.

Vær hjertelig hilset allesammen fra mig.

Henry Jensen
Adresse Henry Jensen
Nev England
Haley road
c/o Joe Ludvig
N. Dakota
Amerika

Reeder den 30te December 1908

Kjære Jens!

Jeg har mottaget dit sidste brev [- - -] brevet, Jeg ser deri at du har bestemt dig for at ræjse til Amerika og øndsker at faa bilet af os.

Jeg tænker Julius og jeg skal forsøge at faa den sagen i orden saa vi kan [- -] bilet herifra i slutten av Januar.

Men du ønsker ogsaa at jeg skal skrive og fortælle lidt om ræjsen hid. Jeg skal nok forsøge at finde frem det lille som er tilbage i min hjernekiste men det er nok ikke stordt tilbage det er nok gaaet sin væi det meste af det og forresten bytter dem rejsemetoder [-] det er ikke sagt det er nu som da jeg ræjste. Ja før du ræjser fra Kristiania maa du vel ind paa dampskibskontoret og græje noget med den biletten vi sender tænker jeg men det skal du faa høre naar du [- en linje borte -] ikke spørgt noget efter saadant ennu og saa skal en doktor paa kontoret se dig før du kan gaa overbord og biletterne som du faar, [-] du passe vel paa saa ikke dem bliver borte for dig for det kunde blive galt nok .

Gjernbane bilet og dampskibsbilet bliver vel hver for sig. Hvis di kommer til Nev Jork ud paa aftenen eller kvelden saa kommer di ikke til at ræjse derifra med gjernbane før den andre kvelden, men hvis di kommer in til byen om morgen saa kan det hænde di kommer til at ræjse om kvælden samme dag. Men før di kan faa ræjst fra Nev Jork maa di til en vældig bygning paa en øy ude i fjorden. Bygningen heder Kastelegarden her er noget af det værste man har paa hele ræjsen for igjennem der maa hver ennestemigrandt som kommer ind til Nev Jork, for det er sommetider der kommer ind flere emmigrandtbaade om dagen saa der er trængsel og trafik uden lige. Det første di skal gjøre at di gjen kommer for Doktoren saa med det samme til en anden mand som stiller nogle spørgsmaal jeg skal nævne et par, han spørger aa mange penger [-] haver du maa nemlig

have nogle kontante penger med dig og mange husker jeg ikke nu men det for du vide inde paa kontoret og saa spørger han dig om du har faaet arbeide da maa du huske paa at svare nej for siger du at du har faaet arbeide saa sender døm dig tilbage igjen og derefter maa di vel faa ombyttet gjernbanebiletten og faa en virkelig gjernbanebilet saa maatte jeg for den man haver før er aa sige bare en kvitering paa at man har betalt. Forresten for du samraa dig lidt med dine ræjsekammerater og saa di bliver jo kjendte med hinanden men stol mest paa dig selv stol ikke for meget paa andre.

Naar di bliver færdig i Kastelegarden saa kommer di igjen om bord i en dampbaad som gaar lige til gjernbanestaion. Trænet gaar i reglen om kvelden fra Nev Jork gaar og sige hele natten foruden stans. Kommer andre dagen til en by som heder Bøfalo stopper der en 4 eller 5 timer bytter om Træn gaar til Chicago jeg husker ikke nøjaktig hvor lenge vi var [- en linje borte -] tror jeg naar di kommer did maa di igjen bytte Træn og kanske ræjse over paa en anden gjernbanestaion men di faar nogen væiledning og forresten til Chicago har du følge med de fleste af dine ræjsekamerater fra baaden men her begynder ræjsefølget at splittes for der er gjernbanestaioner paa alle kanter af byen og nogle skal hid og nogle did.

Jeg ved ikke rigtig væi du kommer til at tage fra Chicago du kommer kanske til at gaa om Minneapolis det tager to paa den 3die dagen og ræjse fra Chicago og hid til Nord Dakota som jeg er, og saa tænker jeg paa slutten af ræjsen kan det hælde paa somme pladser du maa stoppe over natten paa hottel for den gjernbanen som gaar hid paa den kanten som jeg er, aa sige ny saa jeg tror ikke noget saadant som et gjennemgaaende tog for uden aa sige nogen [-] stans gaar [- -] kommer istand.

Men nu bliver jeg snart læj af at skrive mer og hvis jeg rabler op mer kan jeg skræmme dig ogsaa, men vær ikke ræd ræjsen gaar nok [- -] .

Og ialfald hvis du lærer lidt Engelsk før du ræjser, saa er det bare og spørge sig fore forresten tal hvad du kan, her i N. Dakota er der Norske i hver by for paa slutten af ræjsen er det ikke sagdt nogen af dine kammerater fra baaden er igjen, saa det bliver litt trist naar man bliver alle [-]. Kast ikke bordt gjernbanebiletten saa kommer du nok

frem, hver ogsaa lidt forsigtig med di penger du har paa dig hvis ikke frem flere en nødvendig.

Hvis du Jens kan faa taget med dig di bøgerne i kufereten som jeg har igjen paa Rustad saa var det bra, jeg bad Far ikke skulde sælge dem.

Hjertelig hilset
Henry Jensen
Reeder Adams Co.
N. Dakota

[Føyd til på baksiden av side 1]

Hvis jeg skulde glemme aa skrive om det naar jeg sendre bileten, saa husk paa det at du maa skrive en par brev til meg før du ræjser fra NevJork for da ved jeg omtrent aa tid du kommer hid til N. Dakota, saa vi kan faa mødt dig paa staoen, brevene kan du skrive paa baaden en dags tid før den naar land. Der bliver opskrevet paa et kardt i baaden hvor langt den gaar hver dag naar di haver en saan 300 mil igjen saa kan du begynde at skrive for da sjønner du omtrent aa tid du kommer til at ræjse fra Nev Jork

[Føyd til på baksiden av side 3]

Kjære broder og svigerinde !!

Ja vi kommer naa sikkert til at sende bileten til Jens, jeg kan tænke mig at det vil blive tungt for dik begge to at se ham ræjse, og liden trøst kan jeg bringe. Men jeg skal gjøre saa godt jeg kan for ham og det samme vil Julius gjøre tænker jeg.. Det kan jo være lidt godt at have slæktninger her, om han skulle blive syg eller andet uhel skulle tilstøde ham, men vi faar haabe at ikke saa bliver tilfælde.

Kjære Jens!

Ja nu skulde du [-] havdt billetten i stedet for dette brev, Jens. Men det er noget af aftalen som Julius og jeg ikke kan holde. Vi lovede dig nemlig at du skulde faa arbeide lidt hos oss hver, men Julius er gaaet tilbage paa alt det der han skal bruge di to største barna sine, han har ikke noget raad til at have nogen hyrekarl siger han. Og jeg har nok mindre raad en Julius ogsaa saa jeg ikke kan hyre dig for hele sommeren Jens, lidt vondt for arbeide rundt her ennu, man maatte helst ræjse langt herifra, skulle man faa nogen god Job. Men om et Aars tid kan det hænde det vil blive bedre her. Men og være med paa og sende bilet har vist Julius ikke noget imod, saa naa har jeg forklaret for dig Jens hvorledes vi ikke kunde holde hvad vi havde lovet, saa det er kanske ikke sikkert du vil have nogen bilet nu enten du vil vente et Aars tid eller æj, vil jeg ikke blande mig noget ind i.

Vis du ikke bliver for meget fornærmet saa skriv tilbage straks.
Hjertelig hilset allesammen

Henry Jensen

Adresse Henry Jensen
 Reeder
 Adams Co.
 N. Dakota

Kjære Jens!!

Jeg for tage penen og sende dig nogle linjer. Hvis du nu vil komme til Amerika saa skal jeg prøve at sende dig billet, men jeg vilde helst at du skulde komme i høst hvis du skulde arbeide for mig. Jeg kan ikke give dig nogen stor betaling men du skal faa omtrent som andre faar jeg skal give dig 20 daler maaneden i 8 maaneder det bliver 160 daler for 8 maaneder di andre 4 vintermaaneder kan jeg ikke betale noget for, for det er ingen anden ting at gjøre en passe hestene men hvis du vil være hos mig skal du faa kosten [-]. Jeg skal være glad til at jeg faar selskab hvorfor jeg vil at du skal komme i høst er af den grunden at hvis du kommer maa jeg kjøbe et par heste til og da havde jeg hele vinteren at se mig om efter di hestene for naar du var her saa var jeg sikker paa at jeg havde hyrekar

Men hvis jeg skal være alene saa bliver det ialfal ikke kjøbt men 1 hest og kanske ikke de heller faar jeg behøver ikke at gjøre saa svært meget for at skaffe penger til mine udgifter naar jeg er allene og naar jeg græjer mig saa er jeg ligeglad.

Hvis det er saa du vil have billet saa skriv om aa gammel du er ogsaa.

Hjertelig hilset
allesammen fra mig

Henry Jensen
Reeder
N. Dakota

Skriv til bage snart du har mottaget mit [-] bestem enten du vil have billet eller æj kanske du kunde komme hid før Jul, det bliver vel det samme hvilken dampskibslinje du ræjser med.

Jeg maa laane pengerne i banken til billet men jeg tror sikkert at jeg skal faa laant dem foruden kaustion, bileten hid til nord Dakota er nok saa dyr den koster omtrent en 80 daler.

Hils Far naar di faar se ham

Kjære Jens!

Jeg modtog dit brev igaar Jens tak for brevet.

Jeg ser i brevet at du vil have bilet og komme over til mig, og det var godt, jeg kommer til at ræjse ind til byen i morgen eller i overimorgen og købe [- -] naar biletten naar [-] til dig saa vilde jeg gjerne at du skulde ræjse saa snart som mulig, du spørger i dit brev om det er sandt at du skal sige at du ikke har faaet noget arbeide naar du kommer til Kastelegarden ja det er tilfælde det maa du ikke sige men du kan sige at du skal ræjse til en Onkel af dig, for dem sprøger efter om du skal ræjse til kjendte eller slæktninger og saa maa du have en del penger aat vise [-]m men jeg ved ikke hvor mange det skal være det er vist paalagdt [-] siden jeg ræjste men det for du spørge efter inde paa kontoret i Kristiania for du maa ind der og skrive ind tænker jeg der som dem sælger biletter [-] linje som biletten din lyder paa jeg kan ikke faa skrevet dette brevet færdig nu jeg maa kanske skrive lidt til naar jeg kommer ind til byen og faar kjøbt biletten. Biletten for du passe godt paa under [- -] du ikke kaster den bordt for det vilde gaa galt.

Ja nu har jeg sendt biletten for nogle dage siden men det blev nok en fjorten dages tid efter at jeg havde mottaget dit brev den er kjøbt saa du maa ræjse med en af hvide stjerne linjens baade det er bedst du tager med dig Faren din naar du skal gaa ind paa kontoret i Kristiania med biletten for du maa vel derind og skrive dig ind.

Ja over søen paa baaden faar du den maden du behøver m[-] paa gjernbane[-] maa du holde dig selv, gjernbanekjøringen varer vel en 3 – 4 dage det er bedst du tager m[-] dig lidt saa du haver noget den tid.

Saa kan du skrive en par brev til mig før du ræjser fra 1 dag eller to før du ræjser er tidsnok saa jeg for vide omtrendt og tid du kommer hid til Dakota saa jeg kan faa modt dig paa staoen og kunde du faa skrevet et brev eller [??] før du ræjste fra Nevjork saa var det ogsaa bra.

Den staoenen du skal gaa af paa her i Dakota [- -] jeg skal møde dig

heder Reeder. Navnet staar i begge [- -] af staionbygdningen [-]
det kan du se lidt før du kommer ind paa staionen forresten siger
konduktøren fra bare du skjønner ham
vend om

der gaar et tog [-] morgenen og et om aftenen ved 3 – 4 tiden men
det bliver vel ikke godt for mig at faa rede paa [-] du kommer med.
Ja jeg ved ikke noget mer at skrive om saa nu for jeg slutte, jeg
ønsker dig en lykkelig ræjse, og velkommen til mig.
Vær hjertelig hilset allesammen

Henry Jensen

Reeder

[-] ms co

N. Dakota

Tag med dig bøgerne mine hvis du har noget rum for dem

hils til Slette

Kjære Jens!

Da jeg [- - -] hører fra dig Jens saa faar jeg sende nogle ord. Jeg tænkte du havde sendt nogle linjer naar du modtog biletten for den blev sendt lenge før Jul saa den har du vel modtaget. Du for skrive tilbage straks du har modtaget dette brev og fortælle om du har faaet nogen bilet hvis ikke saa maa jeg søge at faa ordning i di sagerne. Kanske det er noget uheld der igjen [- -] har ikke noget videre at skrive om kanske du alt er paa veien til Amerika naar dette brev kommer til Rustad saa meget bedre.

Hjertelig hilset allesammen

Henry Jensen
Reeder
Adams co
N. Dakota

Bilde av Jens Rustad, ca. 70 år gammel

Presseklipp fra begynnelsen

«Øvers gjennom Øvre»

1/4—03

«Norske Galoger.» Det meeneles at stortinget har vedtatt tollforhøyelse på kalosjer fra 80 øre til kr. 1.— pr. kg. Avisen skriver at de norske kalosjer ikke på noen måte kan stilles i klasse med de utenlandske. Når folk vil ha gode kalosjer, må de kjøpe utenlandske. Dette blir imøtegått av en innsender i et nummer senere. Han skriver at det har vært litt vanskelig med den norske kalosjefabrikasjonen til å begynne med, men nå er de norske kalosjer like gode og like billige som de utenlandske.

4/4—03

Broovergang ved Askim stasjon. Fra herredstyrets møte refereres bl. a. at ordføreren er blitt pålagt å virke for en broovergang ved Askim stasjon og likeledes fremme av veianlegget Askim—Trøgstad.

Dagens vits:

Dommeren: Men De maa da kunne indse at De fornærmer en Mand ved at kalde ham et Svin.

— Nei, Hr. Dommer, ikke med de nuværende høie Fleskepriser.

9/5—03

En av Askims gamle omgangsskolelærere, gårdbruker Lars Svendsen på Buer er død 74 år gammel. F. M. som skriver om ham forteller at han hadde vært lærer i Skjertenfjerdingsken, først i omgangsskolen og siden i fast skole. Hans lærervirksomhet i bygda strakte seg over 41 år. Han hadde ikke annen utdanning enn den han hadde fått ved å lese privat med daværende prest i Askim J. E. Heidenreich. Han var ansett som en dyktig mann

4/7—03

Ordfører Anton Skulberg i Spydeberg er død, 64 år. Viseordføreren, J. Sundby på Huseby ble drept ved togulykke i Sarpsborg like før. Den tidligere ordfører, J. Glende, påtok seg nå vervet som midlertidig ordfører.

22/8—03

Hotell «Granheim» ble ved fjerde gangs konkursauksjon solgt til Julian Haletvedt, Askim for kr. 6900.—.

5/9—03

Leveransen av elektrisk strøm fra Kykkelsrudanlegget til hovedstaden begynte i slutten av denne uken etter to ukers prøvedrift.

24/9—03

Dagny Hoflund ble den første sykepleierske i Askim, framgår det av en redegjørelse av sokneprest Stang. Det framgår videre av redegjørelsen at det også nå var vanskelig å skaffe sykepleiersker.

En ser at den nye sykepleiersken har en lønn av kr. 450.— pr. år. 50 øre dagen skal betales av rekvi-rentene. Soknepresten er formann for sykepleien og P. Hoen kasserer. De øvrige i styret: Syver Hoen, Hanna Svendsen og distriktalegen.

10/10—03

Vilde drepe presten. En notis forteller at en sinnsforvirret mann i 30 års alderen ville drepe presten i Høbel, sokneprest Schøning, under en gudstjeneste i Tomter kirke den foregående søndag. Mannen dra fram en lang kniv og styrtet mot presten, som fikk reddet seg inn sakristiet, mens noen av kirkefolket fikk den gale mannen ut igjen.

Frelsesarmeens nye bygning ved Askim stasjon skal innvies torsdag.

av 1900-tallet - fra Øvre

„Øvers gjennom Øvre“

8/7—03

Fra Stortingsmand Odegaard har vi mottatt følgende:

«I anledning en Del Skriverier om jeg skal have bekomet Brahma Livselixir på Statskassens Regning, tør jeg herved fremkomme med følgende Redegjørelse.

For nogle Aar tilbage forbrugte jeg et Par Flasker Brahma Livselixir for et Maveonde, og jeg fandt, at den gjorde mig godt tiltrods for de forskjellige Meninger, man kan have derom. Under stortings-sessionen 1901 søgte jeg Hr. Doktor Borch privat, da jeg fra før kjendte ham og havde hørt ham omtale som en ualmindelig dyktig læge. Blandt andre Mediciner som han foreskrev mig var 1 Flaske Brahma Livselixir (2 kr.), hvilket kun skeede efter mit spesielle Forlangende, og fordi jeg ikke nu som før kunde faa kjøpt Brahma Livselixir paa Apoteket uten Recept. Regningen paa de anordnede Mediciner faldt det mig ikke ind at dele, ligesom jeg heller ikke den Dag i Dag kan finde at have forbrudt mig mot det Reglement, som hjemler Stortingsmændene frit Medicin og Lægetilsyn. Som Jernbanemand og Medlem af Jernbanens Sygekasse kunde jeg ogsaa have paaført denne Kasse de Kr. 2.00 for nævnte Medicin. Det bemerkes at jeg ved Hr. Doktor Borchs Velvilje sparte Staten Lægehonorar, hvilket jeg selvfølgelig ogsaa kunde paaført Staten ved nævnte Anledning, om jeg havde gaaet til en anden Læge.

Askim, den 6te Juli 1903.

Chr. Odegaard,
Banemester.

invielsen. Maseng likte ikke at det ble holdt offentlige middager for enkelte innbudne. Han syntes at alle som ville kunne komme til en enkel bevertning ved en slik anledning. Ellers klaget Maseng over at amtskolen holdt seg for mye for seg selv. Den var ikke det «Andsentrum» som den burde være. Leland svarte med to og en halv spalte sats. Etter at de begge hadde hatt to innlegg i saken, sa Hemmy ifra at det filokt være slutt.

18/11—03

Fjøsokontrollerforening er dannet i Askim etter initiativ av fylkesagronom Iversen.

*

Ved Spydeberg stasjon er det nå ansatt ny stasjonsmester, N. Chr. Eriksen, som er en bror av stasjonsmesteren ved Tomter st.

*

Chr. Westbye, Dramstad overrekkes borgerdådsmedaljen i overvært av slekt og venner samt endel av herredstyrets medlemmer. Overrekelsen ble foretatt av fogd Dahl. Westbye som da var 78 år, hadde vært med i krigen i Slesvig 1848—49. Han var da med Eidsberg eskadron som Vagtmester eller Standardjunker. I 1902 feiret han gullbryllup og ble ogsaa ved denne anledning sterkt hyldet. Han hadde vært med i Askim herredstyre i 30 år, derav 8 som ordfører og 14 år som viseordfører. Forlikskommisær var han i 42 år, takstmann for Hypotekbanken i 30 år og medlem av Overformynderiet i 16 år.

*

Enebakk Historielag

[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)

[Home](#)
[Sjekk ut](#)
[Sjekk ut](#)

[http://home.adobe.se/~larsen/enebakkhistorielag/](#)

[Live Home Page](#)
[Apple](#)
[http://www.startiden.no/](#)
[iTunes](#)
[Apple Support](#)
[Apple Store](#)
[Microsoft HotTails](#)
[MSN](#)
[Offisiell Historielag](#)

Favoritter
 Historie
 Søk
 Startiden
 Følg oss på Facebook

Enebakk Historielag

Kontakt: Andreas Behner, 64 92 60 95, 950 29 305, Postadresse: Liljestrøyn 714, 1912 Enebakk, Enebakk Historielag, andreas@online.no
 Web: www.enebakkhistorielag.no

Om Enebakk Historielag

Startside

[Enebak i bygdavn](#)

[Albumeter](#)

[Publisasjoner](#)

[Enebak i fotografier](#)

[Løstver](#)

På disse nettstedene ønsker Enebakk historielag å presentere lagets aktiviteter og annet av interesse for alle som vil vite mer om Enebakkshistorie både fra nyere og eldre tider.

Den viktigste oppgaven historielaget har påtatt seg, er å drive Enebakk bygdetun. Hvert år stiller vi opp på byggedagene, og fyller bygningene på tunet med liv og aktiviteter. I tillegg arrangerer laget månedlige temamøter eller rusleturer, åpne for alle som er interessert, og medlemsbladet Ign sendes ut 4 ganger i året til alle medlemmer. I 2003 hadde laget 211 medlemmer, og vi vil gjerne ha flere. Hvis du vil merde deg inn, kan du sende en epost til andreas@online.no.

Enebakk historielag ble stiftet 29. mars 1955, og har som formål "å samle og utbre kunnskap om Enebakkshistorie på de forskjellige felter og å vekke interesse for enebakklingenes kultur, liv og virke gjennom tidene", som det heter i lagets vedtekter.

Ved å ta i bruk nettstedet håper vi nå på å nå flere med informasjon om våre aktiviteter, samtidig som vi publiserer stoff om bygda og legger ut lenker til annet aktuelt stoff.

◆ Styret 2003 - 2004

◆ Årsmelding 2002-2003

◆ Vedtekter

TITTEL:

IGN

ISSN:

1501-4479

UTGIVER:

Enebakk Historielag

BLADETS ADRESSE:

Fliisby'n Forlag

Håkon Tysdal

Blomsterveien 24 B

2005 Rælingen

TRYKK:

BIAS Trykk AS

Konows gt. 67 B 0196 Oslo

UTGIVELSER PER ÅR: 4

Stromsborg & Enersen A.s

1912 ENEBAKK

Autorisert elektroentreprenør
Alt innen elektrisk installasjon

Tlf. 64 92 63 00
Fax 64 92 62 20
Email: post@stromsborg.no

E:elfag

NÅR DU TRENGER EN ELEKTRIKER

RØRLEGGERFIRMA

ERIK KJELGAARD

1914 YTRE ENEBAKK

TLF : 64 92 46 39

**ALT ARBEID I VVS UTFØRES
LEVERANDØR AV THERMIA VARMEPUMPER.**

-fagkunnskap gir trygghet.

BYGG- OG TØMMERMESTER

Per-Erik Østlie a.s

1914 YTRE ENEBAKK - Telefon: 64 92 39 39

1914 Ytre Enebakk. Tlf. 64 92 39 39

... din lokale byggmester...

- Fagkunnskap gir trygghet

Enebakk Regnskapskontor a/s

Din samarbeidspartner innen økonomi

N • A • R • F

- Regnskap - lønn - fakturering
- Årsoppgjør - selvangivelser
 - skatteberegning
 - budsjettering
 - konsulenttjenester

Telefon 64 92 63 03

Fax 64 92 71 66

e-post:

e-regnsk@online.no

Krokengveien 10

1912 Enebakk

- Alt innen parabol og antenner
- Salg & service

E.F.I. Installasjon

Tlf. 900 18 827

Enebakk Blikkenslagerverksted A/S

Alt innen blikkenslager-arbeider

- Takomlegging
- Beslag
- Salg av takrenner med utstyr
- Ventilasjon

*Din lokale
blikkenslager*

Tlf.: 64 92 77 20

Fax: 64 92 77 21 Mob.: 415 70 241

Lillestrømveien 1773
1911 Flateby